

Postbus 778
2300 AT Leiden
info@vrouwenrecht.nl
www.vrouwenrecht.nl

Staatscommissie rechtsstaat
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag

Per post, tevens per email naar: info@staatscommissierechtsstaat.nl

Amsterdam, 12 juli 2023

Onderwerp: reactie Uitnodiging brieven voor Staatscommissie rechtsstaat

Geachte professor Kummeling,

De Vereniging voor Vrouw en Recht 'Clara Wichmann' (hierna: VVR) dankt u voor de uitnodiging om input te leveren voor het werk van uw commissie.

Op uw verzoek stippen wij kort twee thema's aan die naar mening van de VVR aandacht van uw commissie verdienen.

Nakoming verdragsrechtelijke verplichtingen

Nederland is partij bij verschillende internationale verdragen die tot doel hebben om de (rechts)positie van vrouwen te verbeteren en vrouwen te beschermen tegen gendergerelateerd geweld. De VVR signaleert, samen met andere NGO's die zich richten op dit onderwerp, dat Nederland nog te vaak tekort schiet in het naleven van haar verdragsrechtelijke verplichtingen. Burgers en belangenorganisaties moeten langdurig procederen over kwesties die de overheid zelf had moeten regelen. De VVR noemt een paar concrete voorbeelden, waarbij zij opmerkt dat het er veel meer hadden kunnen zijn:

--strafbaarstelling psychisch geweld. Artikel 33 van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (beter bekend als het Verdrag van Istanbul) bepaalt dat staten opzettelijk gedrag dat ernstige schade toebrengt aan de psychische integriteit van een ander persoon door dwang of bedreiging strafbaar moeten stellen. Nederland komt deze verplichting niet na, ondanks herhaalde oproepen daartoe van o.a. vrouwenrechten- en slachtofferorganisatie en het College voor de Rechten van de mens.

--de uitkeringsrechten van zwangere zelfstandigen. Nadat Nederland onder verwijzing naar verplichtingen voortvloeiend uit het VN-Vrouwenverdrag de zwangerschaps- en bevallingsuitkering voor zelfstandigen in 1998 had ingevoerd (WAZ/WAZ) werd deze per 1 augustus 2004 weer afgeschaft (Wet Einde toegang WAZ). De toenmalige bewindspersoon stelde dat art. 11 lid 2 aanhef en onder b VN-Vrouwenverdrag niet van toepassing was op zelfstandig werkende vrouwen. In de daarop volgende procedures

beleed de landsadvocaat namens de regering het standpunt dat het VN-Vrouwenverdrag slechts een inspanningsverplichting behelst (en geen resultaatsverplichting). Een conform het Facultatief Klachtprotocol ingediende klacht is door CEDAW in 2014 gegrond verklaard, maar CEDAW's aanbevelingen ter reparatie en compensatie van gedupeerde vrouwen zijn niet opgevolgd door de regering. Drie jaar later oordeelde de Centrale Raad van Beroep dat aan de betreffende bepaling van het VN-Vrouwenverdrag rechtstreekse werking moest worden toegekend en dat het oordeel van CEDAW gezag toekomt bij beantwoording van de vraag of een verdragsbepaling een inspanningsverplichting dan wel een resultaatsverplichting toekomt.¹ Een compensatieregeling voor de vrouwen die ten onrechte geen uitkering hadden gekregen is in 2018 en 2019 in het leven geroepen en uitgevoerd.

-- in een andere recente kwestie is de rechtbank (Rotterdam) en de Centrale Raad van Beroep niet toegekomen aan het wege van de verdragsrechtelijke verplichtingen ingevolge het VN-Vrouwenverdrag. CEDAW had in zijn Concluding Observations de regering herhaaldelijk opgeroepen huishoudelijk werkers inclusief zorgverleners, dezelfde sociale rechten toe te kennen als andere werknemers. Wel stelde de CRvB (ECLI:NL:CRVB:2023:481) dat Rb Rotterdam (ECLI:NL:TBROT:2021:12432) terecht had geoordeeld dat de uitsluiting van dienstverleners aan huis bekostigd uit een PGB van de WW (zoals vastgelegd in art. 6, eerste lid, aanhef en onder c) in strijd is met artikel 4 van de Derde Richtlijn (Richtlijn 79/7/EEG van 19 december 1978). Verboden indirecte discriminatie dus. Voor zo'n 30.000 PGB-zorgverleners zullen nu sociale zekerheidsrechten getroffen moeten.

De VVR merkt met zorg op dat Nederland zich zeer defensief opstelt als in het kader van het toezicht op de naleving wordt gewezen op tekortkomingen, zie bijvoorbeeld de manier waarop de Nederlandse overheid is omgegaan met het kritische rapport van GREVIO (januari 2020) over de naleving van het Verdrag van Istanbul. Er wordt nauwelijks inhoudelijk gereageerd; de overheid verschuilt zich regelmatig achter zwakke, dan wel irrelevante tegenwerpingen. De wil om het Nederlandse beleid en/of de wetgeving in lijn te brengen met de verdragsrechtelijke verplichtingen lijkt regelmatig te ontbreken.

Naar mening van de VVR is het nakomen van verdragsrechtelijke verplichtingen, zeker waar het om mensenrechten gaat, een belangrijke peiler van de rechtsstaat. Als Nederland zich, de kritische kanttekeningen van toezichthoudende comités ten spijt, willens en wetens aan die verplichtingen onttrekt, wordt de rechtsstaat geschaad. Dit is relevant voor het werk van uw commissie.

Rechtsbescherming vrouwen en kinderen in jeugd- en familierechtelijke procedures

Het bestaan van uw commissie is een uitvloeisel van het toeslagenschandaal. Dat schandaal heeft mede aan het licht gebracht dat in Nederland rechtsbescherming tegen onterecht ingrijpen door de overheid in het gezinsleven onvoldoende gewaarborgd is. Vrouwen worden hiervan disproportioneel vaak slachtoffer: met name alleenstaande moeders zijn kwetsbaar voor onterechte bemoeienis door jeugdzorg. Het reflectierapport van de familie- en jeugdrechters ('Recht doen aan ouders en kinderen', februari 2023) heeft de zorgen hierover eerder versterkt dan weggenomen. Voor een kritische beschouwing op dit rapport zie het artikel van Ingrid Vledder en ondergetekende (bijgevoegd).

Ook slachtoffers van huiselijk geweld worden in het familierecht ontoereikend beschermd. Er is in de Nederlandse wetgeving geen verplichting om rekening te houden met huiselijk geweld in gezag- en omgangszaken, hoewel het Verdrag van Istanbul dit

¹ De kwestie is gedocumenteerd in: Bijleveld, Leontine en Mac Vijn; [Eindelijk 'n uitkering! Met dank aan het VN-Vrouwenverdrag. Het verhaal van 15 jaar procedren, actie en lobby voor de uitkeringsrechten van zwangere vrouwen](#). Leiden, Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann 2022

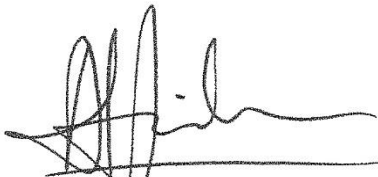
wel voorschrijft. Er is een schrijnend gebrek aan kennis over huiselijk geweld in de gehele familierechtelijke keten. Naar mening van de VVR is dit één van de oorzaken van het hoge femicidecijfer in Nederland - femicide heeft in ons land veelal de vorm van (ex) partnermoord.

De VVR roept uw commissie op om bescherming tegen huiselijk geweld in het familierecht aandacht te geven in uw werk. Huiselijk geweld heeft een zeer hoge prevalentie en bijna 40% van de huwelijken eindigt in scheiding; falende bescherming van slachtoffers van huiselijk geweld in het familierecht raakt dus zeer veel mensen.

De VVR hoopt met deze brief bij te kunnen dragen aan het werk van uw commissie. De VVR blijft graag op de hoogte van de activiteiten en publicaties van uw commissie.

Hoogachtend,

namens de Vereniging voor Vrouw en Recht 'Clara Wichmann'

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'A.G. Hendriks', written over a horizontal line.

mr. drs. A.G. Hendriks
bestuurslid